

יוצא לאור לפרשת נצבים ה'תשע"ה
(מספר 19-20)

מפרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושנים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לזכות

החייל ב"צבאות השם" דניאל שניאור זלמן שיחי'
לרגל יום הולדתו השביעי, ש"ק פ' נצבים, כ"ח אלול,
ה' תהא שנת עת הגאולה

ולזכות אחיותיו

חיילות "צבאות השם" נועה ועדה תחינה
*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' נתנאל אליהו וזוגתו מרת שרה רבקה שיחיו
אבוקסיס

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פרשת נצבים

א. מעלת קיבוץ הגליות לעת"ל 3

פרש"י ל, ג ד"ה ושב ה"א את שבותך - החידוש בכך ש"השכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם" לגבי הענין ד"עמו אנכי בצרה" (שהובא ברש"י שמות ג, ב); ההבדל בין קיבוץ גליות דישאל ודשאר אומות

ערב ראש השנה

ב. השלימות ד"הצילו העדה" - גאולה האמיתית והשלימה 12

"ושפטו העדה - והצילו העדה", דינם של ישראל לטוב - גאולה; הקשר לפ' נצבים, לפ' וילך, וליום הולדת אדמו"ר הצ"צ; הדגשה מיוחדת בקביעות ש.ז. וע"פ הר"ת דשנת ה'תשנ"ב

צום גדלי'

ג. השייכות דצום גדלי' לגאולה 21

הוספה / בשורת הגאולה

ד. משיחות יום ד' פ' נצבים-וילך, כ"ב אלול ה'תשנ"ג 24

קיום הסימן הנ"ל בילקוט שמעוני ש"הגיע זמן גאולתכם"

ה. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחר התרת נדרים, ער"ה ה'תשנ"ב 25

"כלו כל הקיצין" וכבר עשו תשובה, ועומדים "הכן כולכם", כבר משך זמן

ו. משיחות ש"פ נצבים ה'תשנ"א,

יום ב' דר"ה, וש"פ וילך ו' תשרי ה'תשנ"ב 26

כבר נתפרסם בכ"כ עיתונים בעולם כולו ש"הנה זה (המלך המשיח) בא", ותיכף - כבר בא בפועל ממש, ויש להוסיף ולפרסם עוד יותר

לעילוי נשמת

ר' נתנאל ב"ר אפרים ע"ה נסים

נפטר ביום ט"ז סיון ה'תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת דבורה בת אסתר תחי' נסים

לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים

ר' אפרים וזוגתו מרת מריטה שיחיו נסים

ר' דוד וזוגתו מרת אורה שיחיו בורק

* * *

לעילוי נשמת

ר' שלמה ב"ר יוסף ע"ה קרמרמן

נפטר ביום ט' מ"ח ה'תשס"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת רבקה לאה בת יוכבד תחי' קרמרמן

לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים

ר' נחום יוסף שיחיו קרמרמן

ר' גרשון שמואל וזוגתו מרת רונית שיחיו קרמרמן

ר' מרדכי יצחק וזוגתו מרת גיטל שיחיו אפסל

Reprinted with permission of:
"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,

a Project of:

Enlightenment For The Blind, Inc.

602 North Orange Drive.

Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>

e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

נצבים

מעלת קיבוץ הגלויות לעת"ל

א. עה"פ „ושב הוי" אלקיך את שבותך", שואל רש"י „הי' לו לכתוב והשיב את שבותך". כוונתו בשאלה זו היא (א) שבמקום „ושב" הי' לו לכתוב „והשיב", ו(ב) מדוע כתוב „הוי" אלקיך?¹ הרי לפני כן כתוב:

וההקדמה והסיבה ל„ושב" – צריכה להיות „ושבת עד הוי" אלקיך", מדה כנגד מדה: ע"י „ושבת (עד ה"א) בא ה„ושב גוי", וא"כ הרי מובן „ושב" (או „והשיב") קאי על (עד) „הוי" אלקיך" – הקב"ה? ורש"י מתרץ:

רש"י כבר פירש בפ' שמות', שזה שהקב"ה נראה למשה רבינו „מתוך הסנה" הי' „משום עמו אנכי בצרה". א"כ כיצד אומר כאן רש"י שלומדים זאת לראשונה „מכאן" שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם – בעוד שכבר יודעים זאת מפ' שמות?

ב. הרי „עמו אנכי בצרה" הוא פסוק מפורש², וא"כ אין צורך ללמוד זאת „מכאן", מדיוק בפסוק אחר³?

משיחות ש"פ נצבים תנש"א, יום ב' דר"ה, וס"פ וילך ו' תשרי תשנ"ב)
ע' 175 ואילך. תרגום מאידית.
(1) פרשתנו ל, ג.

(2) ועפ"ז מובן (א) מה שרש"י מעתיק לא רק תיבת „ושב" אלא גם התיבות שלאחרי' (וראה שוה"ג להערה 30). (ב) מה שכותב בקושייתו „הי' לו לכתוב והשיב את שבותך" (ובפרט שגם בספרי (בהעלותך י, לה, מסעי לה, לד) וגמרא (מגילה כט, א) אמרו רק „והשיב לא נאמר"*) (ג) מה שמשמית בקושייתו התיבות „הוי" אלקיך" (ולא רמזם אפילו בתיבת „גוי" – אף שמעתיק התיבות „את שבותך" שלאחריהן).
(3) ל, ב.

(4) משא"כ במה שנאמר בהפרשה כו"כ פעמים לאח"ז „הוי" אלקיך".

(*) בספרי מסעי שם מסיים: „אלא ושב הוי" אלקיך" (ובבהעלותך: „ושב הוי"). אבל תיבות אלו מעתיק ב„אלא כו" ואלא ב„לא נאמר". משא"כ בפרש"י, שמעתיק זה ב„הי' לו לכתוב". ומה שמוסיף זה בספרי ב„אלא כו", י"ל, שזהו בכדי להדגיש יותר הענין ד„כשהם חוזרים שכינה עמהם".

(5) ראה ספרי שם. מגילה שם. (אבל ראה לקמן הערה 11).

(6) מ"ש „רבותינו למדו כו" – כי פ"י הפשוט ד„ושב ה"א את שבותך" הוא – ששיב את בני ישראל. אלא שבוה שאומר „ושב גוי" (ולא „והשיב") מלמד הכתוב (ענין נוסף) שהקב"ה ישוב עמהם.

וי"ל, שזהו גם הטעם מה שרש"י כותב „הי' לו לכתוב והשיב את שבותך" – ואינו כותב „ולא והשיב את שבותך" (וע"ד שכותב בפ' תבא כו, ב: „ולא כל ראשית". ובפרט שגם בספרי ומגילה שם: „והשיב לא נאמר") – כי מרמז בוה, שגם לפי המסקנא הפי' ד„ושב" כולל גם „והשיב", ולכן „הי' לו לכתוב והשיב כו".

ז, ג, ב.

(8) תהלים צא, טו.

(8*) ואם אין הפסוק „עמו אנכי בצרה" מספיק – הו"ל לרש"י בשמות (שם) לומר „מכאן למדנו כו".

מא.

ועוד והוא העיקר – שכן תהי' לנו בפו"מ, ויתירה מזה, שכבר היתה לנו, בלשון עבר, ובפרט ע"פ הפתגם הידוע של רבותינו נשיאינו ע"ד הפירסום דביאת המשיח בעיתונים¹, כפי שנתקיים בפועל ממש בתקופה האחרונה שנתפרסם בכו"כ עיתונים בעולם כולו (ויש להוסיף ולפרסם עוד יותר) ש„הנה זה (המלך המשיח) בא"², ותיכף – כבר בא – בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ובגלוי לעיני כל באי עולם, ועאכו"כ „לעיני כל ישראל"³, ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ נצבים תנש"א, יום ב' דר"ה, וס"פ וילך ו' תשרי תשנ"ב)

(1) ראה סה"ש תורת שלום ע' 12: „דער רבי (אדמו"ר הזקן) האָט געזאָגט אַז משיח וועט שטיין אין גאַזעטן . . . אַלע אידען וועלען זיין פאַרטיג צו ביאת המשיח גלייך ווי עס שטייט אין גאַזעטען אַז ער גייט".

(2) שה"ש ב, ח. ובשהש"ר עה"פ.

(3) סיום וחזרת פ' ברכה.

מ.

דעם ענין הכי עיקרי – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

ובפרט אז עס זיינען שוין פאראן כמה סימנים אויף דעם – אנהויבנדיק פון דברי חז"ל כמה שנים ודורות לפני זה: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", און כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האט מסביר געווען אז תשובה האט מען שוין אויך אויפגעטאן, און מ'שטייט שוין "הכן כולכם"², און מ'שטייט אזוי שוין א משך זמן.

(ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחרי התרת נדרים, ער"ה תשנ"ב)

(1) סנהדרין צז, ב.

(2) ל' כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו מכ"ו אדר"ה תרנ"ן – אגרות קודש שלו ח"ד ע' רעט. וראה "היום יום" ט"ו טבת.

הענין הכי עיקרי – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

ובפרט שישנם כבר כמה סימנים ע"ז – החל מדברי חז"ל כמה שנים ודורות לפני זה: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הסביר שגם ענין התשובה נפעל כבר, ועומדים כבר "הכן כולכם"², ועומדים כך כבר משך זמן.

ובקושי כאילו הוא עצמו צריך להיות אוהו בידיו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר¹³ ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל. ואף בגליות שאר האומות מצינו כן שנאמר ושבתי את שבות בני עמון¹⁴.

וצריך להבין:

(א) מדוע צריך רש"י להגיע לשני פירושים¹⁵?

זה שרש"י אינו מסתפק ב"ועוד י"ל", אפשר לכאורה להסביר: מהלשון "ושב הוי' אליך" (שהקב"ה ישוב כביכול מהגלות) משמע, שהוא נמצא כביכול בגלות גם לפני הזמן של "ושב"¹⁶ – ולא רק שהוא יבוא לשם

(ג) בפסוק "ושב הוי' אליך" כתוב רק שהקב"ה שב מהגלות. היכן מצא רש"י בפסוק את ההדגשה "שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם"? מהפסוק יודעים רק ששכינה עמהם, אבל לא שעמהם בצרה – שזה נאמר בפסוק "עמו אנכי בצרה" או בפסוק "בכל צרתם לו צר"¹⁰?

(ד) לאחר שרש"י אומר "שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם", הרי כבר מובן ממילא שכאשר יצאו ישראל מהגלות תצא גם השכינה מהגלות¹¹. מדוע צריך רש"י לפרט "וכשנגאלין כו' ישוב עמהם"?

(ה) גם אם רש"י רוצה לומר זאת בפירוש (הגם שלכאורה הדבר מובן מעצמו) בכדי לפרש את הלשון "ושב הוי' אליך"¹² – ה' עליו לומר רק "וכשנגאלין ישוב עמהם". מהי כוונתו בלשון "הכתיב גאולה לעצמו"?

ב. לאחר מכן ממשיך רש"י: "ועוד יש לומר שגדול יום קבוץ גליות

(13) ישע"י כז, יב.

(14) כן הוא בדפוס הראשון. בפ' גו"א. ש"ח (השלם, אבל בהמקוצר הנדפס בחומש נשמת כל הקטע) ועוד. וכבר העירו במפרשי רש"י, שבכתוב מצינו: ושבתי שבות מואב (ירמ' מח, מז) ושבתי את שבות מצרים (יחזקאל כט, יד) – וכ"ה בכמה דפוסים רש"י; ובנוגע לבני עמון: אשיב את שבות בני עמון (ירמ' מט, ו).

(15) במשכיל לדוד כאן, שמה שזקוק רש"י לב' הפירושים הוא, לפי שבכתוב כאן נאמר "ושב ב' פעמים – "ושב הוי' אליך גו' ושב וקבצך גו'" – ולכן מפרש "חד לעצמו וחד לישראל". עיי"ש. אבל ממה שרש"י אינו מעתיק "ושב השני, ואינו מרמזו אפילו ב"גו'", מוכרח שב' הפירושים הם ב"ושב הראשון".

(16) ובפרט, שמכיון שנאמר "ושב (ולא "והשיב") ה"א את שבותך" [צ"ל, שפירוש "שבותך" (לפי הענין הנרמז ב"ושב") הוא כמו "עם שבותך". וא"כ], מסתבר לומר ש"ושב ה"א" הוא דוגמת "שבותך", השבה מגלות. וראה לקמן בפנים. [ובפרט באם נאמר שרש"י ס"ל שפירוש "שבותך" הוא מלשון "שבי" (כפי' המצודות – מפשטני נ"ך – ירמ' שם ובכ"מ); אבל דווקא גדול הוא, כי באם "ושב" ו"שבותך" הסמוכים אין פ' שווה – ה' רש"י מפרש זה].

(9) וכשטחיות לשון הלימוד מכתוב זה במגלה שם.

(10) ישע"י סג, ט. וכדחז"ל על ב' הכתובים (תענית טז, א).

(11) בספרי ומגילה שם, נלמדים ב' ענינים אלו – גלו שכינה עמהם; כשהו עתידין להגאל שכינה עמהם – מפסוקים שונים. ומהו משמע שהם ב' ענינים שונים (ראה חזק"ג מהרש"א למגילה שם). אבל בפרש"י ע"ה, מכיון שגם מה ששכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם נלמד מכאן – הרי זה לכאורה ענין אחד.

(12) אבל דווקא הוא, כי כיון ש"וכשנגאלין כו' ישוב עמהם" מובן מעצמו (ממה שמפרש רש"י לפניו "שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם"), הרי מובן במילא גם התירוץ על קושייתו "הי' לו לכתוב והשיב את שבותך".

הוספה

בשורת הגאולה

ב.

מ'זעט (בשנת נסים) ווי עס ווערן מקויים די סימנים אויף דעם אין חז"ל, כולל – דעם סימן וואָס שטייט אין ילקוט שמעוני¹ (וועלכע מ'האָט דערמאָנט לאחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו', [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.”

(משיחת יום ד' פ' נצבים-וילך, כ"ב אלול תשנ"ו)

- (1) ישעי' רמז תצט. וכ"ה בפסיקתא רבתי פל"ז (פיסקא קומי אורי).
- (2) ובפסיקתא שם: לאדום.

רואים (בשנת נסים) איך שמתקיימים הסימנים על זה בחז"ל, כולל – הסימן שמובא בילקוט שמעוני¹ (שהוזכר לאחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו' [ואח"כ ממשיך בילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.”

לקוטי

נצבים

שיחות

ב"יום קיבוץ גליות" בכדי להוציא משם את בני – ולכן יש צורך בפירוש „שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם כו'”¹⁷;

אבל אינו מובן: מדוע צריך רש"י להגיע ל„ועוד י"ל כו'” ולא מסתפק בפירוש הקודם¹⁸?

(ב) בפסוק דידן מדובר על גאולת בני ישראל. מדוע מסיים רש"י „ואף בגליות שאר האומות מצינו כן כו'”¹⁹?

(ג) והקושי' חזקה יותר: בכדי להביא

(17) אבל ממה שנאמר „ושבתי” גם בגליות שאר האומות (שאין שייך ח"ו לומר ששכינה עמהם), מוכח שהלשון „ושב” שייך גם כשאין הוא עצמו נמצא ב„גלות” ורק שבא לשם להשיב את שבותך (ופי' „את שבותך” לפי"ו הוא כפשוטו, ולא עם שבותך).

ומה שזוקק רש"י לפי' הראשון [ועד – שפי' השני כתבו לאחרונה וגם בל' „ועוד י"ל” – ראה להלן הערה 38] הוא – כי ממ"ש ושב הוי' אלקיך משמע, שהטעם להענין הנרמז ב„ושב” (ולא והשיב) הוא – (לפי ש) „הוי' אלקיך”, והרי הענין ד„גדול יום קיבוץ גליות” הוא גם „בגליות שאר האומות”. וראה לקמן הערה 20. ועפ"ז יומתק מה שרש"י כותב „עם ישראל” ולא „עמהם”.

(18) ואין לומר, שמה שרש"י אינו מסתפק בפירושו הראשון הוא, כי לפי פי' זה הול"ל בכתוב „עם שבותך”: (א) גם לפי פי' הא', הענין שהקב"ה ישוב עמהם הוא רק מה שהכתוב מלמדנו בלשון „ושב”, אבל עיקר פירושו הכתוב הוא – שהוי' אלקיך ישיב את שבותך (כנ"ל הערה 6). (ב) לעיל (כט, יח) נאמר „למען ספות הרוה את הצמאה”, ופירושו הוא (רש"י שם) „עם המזיד”. ובפרט שרש"י שם כותב „עם המזיד” דרך אגב ולא בסגנון של חידוש.

(19) במשכיל לדוד כאן, שכוונת רש"י בזה היא להוכיח, שמכיון שגדול יום קיבוץ גליות כו', שייך לומר „ושב” (ולא „והשיב”) גם באם לא היתה השכינה עם ישראל בצרת גלותם. ועל זה באה הראי' מ„ושבתי את שבות בני עמון”, אף ש„ודאי לא שייך חלילה לומר שהשכינה עמהם”.

[וכמו"כ משמע גם בפסוק דידן „ושב הוי' אלקיך” (לפי הפירוש השני): זה ש„אוחז בידיו ממש איש איש כו'” – „ושב” – זהו כיון שהוי' הוא אלקיך – אלקים שלך²⁰],

א"כ מדוע אומר רש"י מיד לאחר זה „ואף בגליות שאר האומות מצינו כן כו'”?

(ד) מה נוגעת כאן כל האריכות ובמילא צריך להביא את הראיות מהנביאים וכו'?

(ה) מה מתכוון רש"י להוסיף באמרו „מנחש”²¹, ולא „בידיו” סתם כפי שהוא אומר בפירושו בפ' ואתחנן²¹?

ג. הביאור בכל הנ"ל יובן בהקדם מה שמצינו בנוגע לכ"א מהאבות²², שהקב"ה הי' עמהם. שהביאור בזה בפשטות הוא: היות שהנהגה מלמעלה עם האבות היתה באופן שלמעלה

אבל לפי"ו קשה: איך למדו רבותינו מכאן (גם באם הי' נאמר „ושב” רק פ"א – ראה לעיל הערה 15) שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם? (20) ומה שלמדו מכאן ששכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם (ראה לעיל הערה 17) – אף שגם לפי ה„ועוד י"ל” מובן הדיוק „הוי' אלקיך” – ראה לקמן הערה 40.

(21) משא"כ בפרש"י ר"פ וישלח.

(21*) ד, לא.

(22) וירא כא, כב. תולדות כו, ג. שם, כה.

ויצא כה, טו.

ובדוגמא לזה הוא גם הא דכשנגאלין - "שכינה עמהם".

אבל מובן, שענין זה אין לו שייכות לתוכן הפסוק, "ושב הוי' אליך את שבותך" (ולא, "עמך" וכיו"ב): לשון זו (שה"ושב" של הקב"ה הוא את שבותכם (עם השבות שלכם - השיבה מהגלות) מורה, שלפני הגאולה הוא [מוגבל כביכול בארצות הגויים, ובמילא] בגלות ומרוחק כביכול מ"ביתו"³⁰; ואילו ענין זה שהוא נמצא עם בני"גגלות כדי לשמור עליהם מה"שבעים זאבים" משמעותו לגמרי להיפך! הוא נמצא שם כדי לעזור להם, והוא עצמו ודאי שאינו ב"גלות".

לכן אומר רש"י שכאן הכוונה לענין אחר, "שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם", היינו שהוא אכן כביכול בצרה מהגלות - ולכן צריך להיות ה"ושב ה"א את שבותך".

ד. עפ"ז מובן גם מה שרש"י אומר "רבותינו למדו מכאן כו'" - הגם שזהו פסוק מפורש (לכאורה) - "עמו אנכי בצרה":

מפסוק זה "עמו אנכי בצרה"

(30) שלכן מעתיק רש"י גם "את שבותך" - כי מלשון זה מוכח (ראה לעיל הערה 16) "שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם", ולא רק דוגמת "והי' אלקים עמכם" שנאמר גבי גלות מצרים. וראה לקמן הערה 37.

(*) אבל אין לומר, שמכיון שבקושייתו כותב ה"י' לו לכתוב והשיב את שבותך", ע"כ מעתיק תיבות אלו (את שבותך) לפני פירושו (ראה לעיל הערה 2) - כי מצד הקושיא מספיק שיכתוב "והשיב את", או בהוספת "גו".

מהטבע, עד - שהכל ראו שהצלתם באה מהקב"ה²³, לכן²⁴ מדגיש הפסוק, שהקב"ה הי' איתם (הגם שהוא נמצא בכל מקום - בשמים ממעל ועל הארץ מתחת²⁴ - כמ"ש²⁵ "את השמים ואת הארץ אני מלא"), כלומר, שאיתם הוא הי' בגילוי, והגן עליהם, שלכן הם הצליחו וכו'.

וכמו"כ הוא בנוגע לבנ"י, גם²⁶ בזמן הגלות: מצד זה שכולם רואים כיצד הקב"ה שומר עליהם - כבשה אחת בין שבעים זאבים והיא משתמרת²⁷, הדבר מראה על כך שהקב"ה עם בני ישראל (כפי שכבר למדנו קודם בנוגע לגלות מצרים - הראשונה (ושרש²⁸) לכל הגליות - "והי' אלקים עמכם"²⁹).

(23) וירא שם. תולדות שם, כה.

(24) ראה רש"י וירא שם.

(24*) ראה דברים ד, לט. פרש"י שם ד, לה. והוא פשוט כ"כ - עד שאין רש"י צריך לפרש הפי' ד, ומפניך אסתר" (בראשית ד, יד). ולכן מוציא רש"י "על פני" (יתרו כ, ג) מפשוטו "כל מקום" - ומפרשו "כל זמן".

(25) ירמ"י כג, כד.

(26) אף שבכללות, בזה"ג, אי"ז ניכר כ"כ כבזמן הבית. שלכן הוצרך הכותב לחדש, שגם אז "לא ירפך - מלהחזיק בך בידיו" (ואתחנן ד, לא ופרש"י שם. וראה גם בחוקותי כו, מד. ואפילו בזה"ב - מה ששכינה עמהם בזמן שהם טמאים, נאמר בסגנון של חידוש (רש"י אחרי טו, טז. מסעי לה, לד).

(27) ראה אסתר פ"א, יא. תנחומא תולדות ה.

(28) שלכן בירידה למצרים הייתה צ"ל

ההבטחה "גם עלה" - מן ד' גליות (רש"י שבת פט, ב - ד"ה ארד). וראה רד"ה קול דודי תש"ט ובהנמסר שם.

(29) ויחי מח, כא. וגם בנוגע לשאר הגליות כתיב (ואתחנן שם), "לא ירפך מלהחזיק בך בידיו" (שוהו בדוגמת "אוחז בידיו" שבפרש"י דידן).

ע"י מושל שהוא "מזרע המלוכה", "מלכות בית דוד".

ועפ"ז י"ל שבצום גדלי' מודגשת הפיכת הצום באופן של "אתהפכא" בענין זה עצמו²³ - שהרצון שתהי' שארית ליהודה ע"י מלכות בית דוד (סיבת המאורע (הצום) מביא ופועל החיות של גדלי'²⁴ (היפך המאורע (ההריגת גדלי') - שמסמל המשך חייהם של ישראל במלכות דוד - בתכלית השלימות (באופן של גדלות), בגאולה האמיתית והשלימה ע"י "המלך המשיח שעתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד . .

"מומר אני ששפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל".

ועפ"ז יומתק שתשעה באב וצום גדלי' נקראים "מועד" בזמן הזה (כנ"ל ס"א ובהערה 12) - כיון שבשניהם נרגש שבירידה עצמה (בזמן הזה) יש גם ענין טוב.

(23) ע"ד מארז"ל (מנחות מד, א) "מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר".

(24) כשיקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר", והוא בתוכם, ובפרט שבזכותו נקבע "יום רצון להי'" במשך ריבוי שנים, יותר מאלף ותשע מאות שנה!

ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל²⁵, ויש להוסיף, שהתוכן דהפיכת הצום

בימות המשיח מרומז גם בשם "גדליהו" - כי, "גדליהו" הוא גם "גדול יי"ה", וגדולתו של הקב"ה קשורה עם הגאולה ע"י משיח צדקנו, כמ"ש²⁶ "גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו"²⁷, "לעתיד לבוא כשיבנה את עירו יהי' בשבילה גדול ומהולל"²⁸, ו"בעיר אלקינו" גופא - ב"הר קדשו", בהר הבית, ובבית המקדש השלישי, ששם תתגלה גדולתו של הקב"ה²⁹ בתכלית השלימות.

(25) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(26) תהלים מח, ב.

(27) ולהעיר מדרשת חז"ל "אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו" (ראה זח"ג ה, א. וז"ח תשא (מד, א) - בשינוי לשון).

(28) פרש"י עה"פ.

(29) כולל גם הגדלות דהאaron עם הלוחות והספר-תורה - ע"ז שמתגלה מגניזתו במטמוניות עמוקות ועקלקלות (רמב"ם הל' ביהב"ה רפ"ד), יחד עם הלוחות בשלימותן, לוחות ראשונות ולוחות שניות, והספר תורה דהאaron (שבתוך הארון או מצד הארון - ב"ב יד, א"ב).

ידוע מ"ש בסידור האריז"ל¹¹ ש"הימים שבין ר"ה ויוה"כ הם כמו חול המועד", ועפ"י י"ל, שבצום גדלי' מודגש הפיכת הצום ל"מועד", להיותו ביום שנקרא "מועד" גם בזמן הזה¹².

ובהדגשה יתירה (בימים שבין ר"ה ויוה"כ גופא) בשלישי¹³ בתשרי - שקשור עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי, גאולה נצחית וביהמ"ק נצחי, כמ"ש "יחינו מיומיים ביום השלישי¹⁴ יקימנו ונחי' לפניו", "שלח לנו רפואה משני העתים שעברו עלינו הוא גלות מצרים וגלות בבל, בעת השלישי בגאולה העתידה יקימנו מן הנפילה ונחי' לפניו עד עולם"¹⁵.

האריז"ל (פ"ח שער ר"ה פ"ב. מ"ח מס' ימי תשובה פ"א) שהריגת גדלי' היתה מפני תוקף הדינים וחסרון המתקת ע"י תקיעת שופר - למחרת ר"ה.

ולהעיר שבלקוטי לוי"צ (אג"ק ע' שו) מתוון עם הדעה שנהרג בר"ה - ש"אין הכוונה על יום א' דר"ה רק על יום ב' דר"ה, שאצלנו אחר החורבן הוא יו"ט, ובזמן הבית ה' חול . . . הריגתו ה' ביום . . . שיש הרבה דיגין ואין או תק"ש, ואצלנו היום הזה הוא יום ג' דתשרי", עיי"ש.

(11) בעש"ת.

(12) ועד"ז תשעה באב, שנקרא מועד גם בזמן הזה, כמ"ש (איכה א, טו) "קרא עלי מועד". ובטעם הדבר יש לומר, שכיון שבשנים הירידה היא גדולה ביותר (כנ"ל ס"ו*), הרי, גם העלי' (הפיכת הצום) היא גדולה יותר, ועד שנרמז כבר בזמן הזה (וראה לקמן הערה 22).

(13) וגם "שלישי" במנין הצומות על סדר החדשים כפי שנתפרשו בקבלה - "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי".

(14) ראה חדא"ג מהרש"א (ר"ה יח, ב) ש"ביום השלישי יקימנו גו'" קאי על שלישי בתשרי, צום גדלי'.

(15) מצו"ד עה"פ.

(* בספר השיחות.

ב. ויש להוסיף, שהגדלות האמיתית דהצום (צום גדלי') ע"י הפיכתו ליום טוב בימות המשיח, מרומזת גם בסיבת המאורע שבגללו נקבע הצום:

בפסוק שבו מסופר אודות הריגת גדלי' בן אחיקם ע"י ישמעאל בן נתני' מודגש שישמעאל בן נתני' ה' מזרע המלוכה - "ויהי¹⁶ בחודש השביעי בא ישמעאל בן נתני' בן אלישמע מזרע המלוכה גו' ויכו את גדליהו גו"¹⁷ - "מלכות בית דוד"¹⁸, "בעבור זה הרג לגדליהו בחשבו שאליו ראוי הממשלה כי הוא מזרע המלוכה, ולא לגדלי"¹⁹, "שלא ה' מזרע המלוכה כמוהו"²⁰.

ויש לומר, שאף שהמאורע דהריגת גדלי' הו"ע הכי חמור, ועד שעיי"ז נכבד גחלת ישראל הנשארת, שבטלה גם ה"שארית ליהודה" שנתן מלך בבל כדי שיומשכו חיי בני' בהמשך חייהם במלכות דודי²¹, מ"מ, בסיבת המאורע, קנאתו של ישמעאל בן נתני' "שאליו ראוי הממשלה כי הוא מזרע המלוכה, ולא לגדלי", נרמז גם ענין טוב²² - רצון שתהי' "שארית ליהודה" (לא רק במלכות דוד, אלא גם)

(16) ירמ' מא, א"ב.

(17) משא"כ בפסוקים שלפנ"ז (ח ואילך) נזכר שמו מבלי להזכיר שה' מזרע המלוכה.

(18) רד"ק עה"פ.

(19) מצו"ד מ"ב כה, כה.

(20) אברבנאל עה"פ.

(21) ולהעיר שזו היתה שיטת בבל - ע"ד הנהגתם לאחר מלכות יכני', כמ"ש (מ"ב כד, יז) "וימלך מלך בבל את מתני' דודו תחתיו".

(22) ועד"ז בתשעה באב - שבוחרבן הבית יש גם ענין טוב, כמארז"ל (איכ"ר פ"ד, יד. ועוד)

יודעים³¹ רק³², שמצד גודל חיבת הקב"ה לבני ישראל, הנה כאשר בני' נמצאים בצרה ר"ל, נעשה מכך גם להקב"ה צר כביכול

[שלכן הוא נראה למשה "מתוך הסנה" (קוץ שדוקר) להראות, שהוא משתתף בצערם של ישראל^{32*} - היינו שמצערם ו"מכאיבים" לו כביכול צרותיהם של ישראל ר"ל];

אבל זה שצרותיהם של ישראל מצערים אותו, עדיין אין פירושו שהוא בגלות³³. אלא רק שצערם וצרותיהם של ישראל גורמות לו צער³⁴.

ואילו מכאן, מהפסוק (בפרשתנו) "ושב הוי' אלקיך" למדו רבותינו, "שהשכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם", היינו שהשכינה עצמה היא כביכול יחד עם ישראל בגלות³⁵.

(31) ולכן א"א לרש"י (שמות ג, ב) לומר מכאן למדנו דעמו אנכי בצרה - כי מפורש הוא בקרא - "וכנ"ל ס"א.

(32) ובפרט ש"ל שם כפירוש המצודות "אהי' עמו להצילו".

(32*) בדוגמת מה שאמר משה "ישראל שרויין בצער, אף אני אהי' עמהם בצער" (רש"י בשלח יו, יב). ועד"ז, האיסור לשמש בשני רעבון (רש"י מקץ מא, נ. וראה תענית יא, א. ושל"ג). ולהעיר מסנה' (מו, א) בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי.

(33) ומה שבגלות מצרים רמז הקב"ה למשה רק הענין ד"עמו אנכי בצרה" - י"ל כי התקשרות הקב"ה בישראל באופן כזה ששרוי עמהם בצרת גלותם, נתחדש רק לאחר מ"ת.

(34) ועפ"י מובן גם מה שדוקא כאן (משא"כ בפ' שמות שם) כותב רש"י "כביכול".

(35) ובדוגמת המלך בהיכלו ומצטער מצרת בנו הנמצא בגלות, או יורד עם בנו לגלות, או שגם טוחן עמו בבית האסורים.

ה. אלא שעפ"י נשאלת השאלה: היות שגם הקב"ה הוא "בצרת גלותם", גם הוא, כביכול, בגלות האומות, א"כ כיצד הוא יגאל את עצמו יחד עם בני' מהגלות - הרי זוהי סברא פשוטה ורואים זאת במוחש, ואפילו בן חמש יודע זאת, ש"אין חבוש מתיר עצמו"³⁶?

על כך אומר רש"י "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו": לפני שהקב"ה הכניס א"ע בגלות, הוא כתב (שזה הרי ה' פעם אחת - במדבר), שכאשר יגיע הזמן של "נגאלין", כאשר בני' יהיו צריכים להגאל מהגלות, אזי לשרים (המושלים על בני ישראל עם הקב"ה כביכול) לא תהי' כל דיעה³⁶ בנוגע ל"ושב ה"א". ולזה מתכוון רש"י בלשון "הכתיב גאולה לעצמו", היינו שהוא "כתב" לעצמו את הגאולה.

והנה אפשר לחשוב, שכיון ש"הכתיב גאולה לעצמו" - הרי כאשר יגיע זמן הגאולה יצא הקב"ה עצמו מהגלות קודם, ורק לאחר מכן הוא יגאל את בני ישראל - ולכן מוסיף רש"י "שהוא ישוב עמהם": שה"ושב הוי' אלקיך" יהי' - "את שבותך", יחד עם חזרתם של בני ישראל³⁷, וכל זמן שלא יושלם קיבוץ הגליות של כל ישראל (ואפילו באם רק יהודי אחד ישאר עדיין בגלות)

(36) ברכות ה, ב. ושל"ג.

(36*) ועפ"י יומתק מש"נ, ארבע מאות שנה . . . ואחרי כן יצאו גו'" (לך טו, יג"ד) אף שבכ"מ נאמר "הוצאתיך" וכיו"ב. ולכן גם בפ' בא (יב, מא) כשמתחיל "ויהי מקץ גו'" מסיים "יצאו כל צבאות" (ולא כפסוק שלאחריו "להוציאם").

(37) וי"ל, שגם מטעם זה מעתיק רש"י התיבות "את שבותך".

צום גדלי'

השייכות דצום גדלי' לגאולה

וע"פ מארז"ל⁵ (בנוגע לתשעה באב שחל להיות בשבת) ש"רבי . . . ביקש לעקור תשעה באב" (של אותה שנה), דכיון ש"דחינוהו לאחר השבת אמר רבי הואיל ונדחה ידחה" - מובן, שבצום גדלי' שנקבע מעיקרו באופן של דחי', מודגשת יותר הנתינת כח לעקירת הצום לגמרי⁶, בימות המשיח, שיבטלו הצומות ויהפכו לימים טובים ומועדים⁷. וענין נוסף בנוגע לקביעת הצום בשלישי בתשרי - גם (ובהדגשה יתירה) להדעות⁸ שנהרג בשלישי בתשרי (כפשטות לשון הגמרא⁹, ג' בתשרי שבו נהרג גדלי' בן אחיקם¹⁰) - בימים שבין ר"ה ליוה"כ:

(5) מגילה ה, רע"ב.

(6) להעיר מהשק"ט אם יש לצום גדלי' דין של "נדחה" שהוא קל יותר מצום ביומו (ראה גו"כ השו"ע או"ח סתקמ"ט).

(7) ויש לומר, שהפיכת הצומות לימים טובים מודגשת יותר בצום גדלי' גם מצד שייכותו המיוחדת ליוה"כ (כנ"ל ס"ה*) - כי, יוה"כ קשור עם חמשה עשר באב, כמארז"ל (תענית כו, ב) "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים", וידוע שגודל היו"ט דחמשה עשר באב הוא בגלל שבו נעשה התיקון דתשעה באב, ועד"ז ביוה"כ (שניתנו בו לוחות שניות) שבו נעשה התיקון דשבירת הלוחות ביו"ט בתמוז - שזהו"ע הפיכת הצומות לימים טובים.

(8) סדר עולם פכ"ו. הובא בסדה"ד ג"א של"ט. (9) ר"ה יח, ב. ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. וכן"ה במגילת תענית (בסופה), ברמב"ם (הל' תעניות פ"ה ה"ב), ובסור (או"ח סתקמ"ט. סתק"פ). ועוד. (10) ומודגש יותר ע"פ המבואר בכתבי

(* בספר השיחות.

א. ...ענין נוסף והוא העיקר בהגדלות דהצום (צום גדלי') - בנוגע להפיכת הצום ליום טוב, ששון ושמחה, כפס"ד הרמב"ם¹¹ "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר¹² כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהי לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

ובהקדמה - שע"פ האמור לעיל שהירידה דצום גדלי' היא למטה מטה ביותר, כמודגש גם בחומר הצום, מסתבר לומר, שגם העלי' שבו (הפיכתו ליום טוב) היא באופן נעלה יותר משאר הצומות, וזוהי הגדלות האמיתית של הצום (צום גדלי') - שמודגשת בו יותר התכלית והכוונה דהפיכת הצום ליום טוב.

והביאור בזה:

בנוגע לצום גדלי' - יש דעות¹³ שנהרג בראש השנה, וכיון שאסור להתענות בר"ה (מצוה לאכול ולשתות ולשמות בר"ה)¹⁴, דחו הצום לשלישי בתשרי.

שיחת יום א' פ' ברכה, ד' תשרי, צום גדלי' נדחה - יהפך לשמחה - ה'תנשא. סעיפים דחו. נדפס בסה"ש תנשא פ"א ע' 21 ואילך.

(1) הל' תעניות בסופן.
(2) זכרי' ה, יט.
(3) ראב"ע זכרי' ה, יט. רד"ק שם ז, ה. ירמי' מא, א. רבינו ירוחם בתולדות אדם וחוה נתיב יח ח"ב. הובא בב"י או"ח ס"ט תקמט, ובט"ז שם.
(4) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תקצו.

- הנה, שכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם".

ו. לאחר כל הנ"ל, עדיין אינו מובן: הן אמת שמצד זה ש"שכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם" יוצא חילוק גם בנוגע לגאולה [שהקב"ה יחזור מצרת הגלות] - אבל הרי הענין המחדש שייך בעיקר לגלות. א"כ מדוע אומר זאת הפסוק בנוגע לגאולה - "ושב גו' שבותך"?

לכן ממשיך רש"י, "ועוד יש לומר" - שבלשון "ושב הוי' אלקיך" מתכוון הפסוק לומר עוד ענין¹⁵ - שנוגע (בענין הגאולה) לקיבוץ גליות: מאחר שהקיבוץ של כל ישראל מכל מקומות הגלות הוא דבר קשה, לכן כתוב כאן "ושב הוי' אלקיך", כיון שבדבר כזה גדול וקשה ניכר שעושה זאת הקב"ה עצמו.

ז. אלא שאצל בן חמש למקרא מתעוררת השאלה: אם קיבוץ גליות הוא דבר קשה, הרי אין זה קשור לקיבוץ גליות של ישראל דוקא [ואדרבא: מאחר שכל ישראל הם כאיש אחד]¹⁶, הקיבוץ של בני ישראל קל יותר מאשר הקיבוץ של גוים, להבדיל, שאין להם שייכות ביניהם¹⁷.

א"כ מדוע מדגיש הפסוק שה"ושב" הוא כיון ש"הוי' (הוא) אלקיך"?

לכן מאריך רש"י ומפרט ומביא את הפסוק: "גדול יום קיבוץ גליות ובקושי

כאילו הוא עצמו צריך להיות אחוז בידיו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל (שגם בנוגע לבני ישראל ישנו הענין של איש איש ממקומו¹⁸) ואף בגליות שאר האומות מצינו כן שנאמר ושבתי את שבות בני עמון" (כיון שגדול כו' (לכן צריך שיהי' זה) הוא עצמו) - ותו לא (לא תלוקטו לאחד אחד).

ח. אבל עדיין צריך להבין: הרי כל הענינים הם בהשגחה פרטית. וא"כ נמצא, שגם "בגליות שאר האומות" (לדוגמא בנוגע לגלות בני עמון הנ"ל) ישנה השגחה פרטית (היינו, שלא רק שהעם (עמון) בכלל ישוב מהגלות, אלא גם, מי מאנשי העם (עמון) יגאל ובאיהו אופן. ואם כן, נמצא לכאורה, שה"אוחז בידיו ממש איש איש" צריך להיות גם "בגליות שאר האומות"?

ויובן ע"פ הידוע מ"ש בחסידות¹⁹,

(40) כי רק בבני - "הוי' אלקיך". אלא שמ"מ א"ז מספיק, כי עיקר הענין מה שגרמו ב"ושב" (ולא "והשיב") - שהקב"ה עצמו ישיב את שבותך, הוא בנוגע לכללות ישראל [ומה שנאמר "הוי' אלקיך את שבותך" בלשון יחיד, הוא בנוגע לכללות עם ישראל, וכמו "הפיצך" שלאח"ז - שהרי באיש אחד אין שייך הפצה - אלא שכולל גם היחיד, נדחק בקצה השמים], וממה שנאמר "ושב הוי' אלקיך" (שמה שהגאולה תהי' באופן ד"ושב" (ולא "והשיב") הוא לפי ש"הוי' (הוא) אלקיך"), מוכרח לומר (שגם) עיקר הענין שהכתוב מרמז ב"ושב" הוא רק לגבי ישראל. ולכן מפרש רש"י שעיקר הענין הנרמז ב"ושב" הוא ש"שכינה שרוי' עם ישראל בצרת גלותם כו". אלא שיש גם רמז נוסף בהכתוב (ראה לעיל הערה 38), בנוגע להגאולה - "ושב גו'" (ראה לעיל סעיף ו').

(41) ד"ח יג, א.

(38) אבל אינו שולל את פירוש הראשון, שלכן כותב, "ועוד י"ל" (ולא "דבר אחר" או כיו"ב - כרגיל בפרש"י בכ"מ).

(39) ראה רש"י ויגש מו, כו.

והשלימה ע"י משיח צדקנו, למטה מעשרה טפחים,

ו"וילך" כל בני - "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁹⁰ - תיכף ומיד - "ארו עם ענני שמיא"⁹¹ - בארץ הקודש, וחוגגים שם את ראש השנה,

ושם גופא - בירושלים עיר הקודש, בהר הקודש, בבית המקדש השלישי והמשולש, "מקדש אד' כוננו ידיך", ושם גופא - בקדש הקדשים, שבו נמצאת אבן השתי' שממנה הושתת העולם⁹²

- האבן השתי' שקיימת בשלימות ובגלוי גם בזמן הזה בלי שינויים במקום קדש הקדשים בבית המקדש - שלכן ה"ז מחזק את הטענה וההתביעה דבני" על הגאולה, בטענה כי רואים כבר עכשיו בגלוי בעולם הזה התחתון את אבן השתי', שהיא היסוד של כל עוה"ז גם עכשיו - כי היא נותרה בשלימות ללא שינויים במקומה.

וביחד עם בית המקדש השלישי יתקיים "ביום השלישי יקימו ונחי"

לפניו"⁹³, חיים אמיתיים ונצחיים, החל מחיים כפשוטם - כתיבה וחתומה טובה לכל אחד ואחת מישראל, עם חיים בפשטות - גוף בריא ונשמה בריאה, הן בגשמיות והן ברוחניות.

ותיכף ומיד ממש כל זה עובר לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי, בגאולה השלישית, שהיא גם כוללת את הגאולה העשירית, גאולה שאין אחרי' גלות⁹⁴ (כפי שאומרים זאת גם בסדר של פסח, ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁹⁵).

ועוד ועיקר - תיכף ומיד ממש, ובפרט שעומדים ביום סגולה דערב ראש השנה עם כל מעלותיו,

ובפרט שכאו"א ינצל בודאי יום זה להוספה בעניני צדקה ובכמה ענינים טובים, ובמיוחד - בהענין שהזמן גרמא - יום הולדת הצמח-צדק - ע"י הלימוד מתורתו וקיום הוראותיו.

וכאמור - ביום זה עצמו שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

(93) הושע ו', ב. וראה במפרשים שם.

(94) מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר

- פסחים קטז, ב.

(95) מיכה ז, טו.

(90) בא י, ט.

(91) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(92) יומא נד, ב.

שמה שהרמב"ם אומר⁴² שהשגחה פרטית היא רק על מין האדם - אין זו סתירה כלל לשיטת הבעש"ט⁴³ בהשגחה פרטית שהיא גם על דומם, צומח וחי

- כיון שבהשגחה העליונה, ישנם בכללות שני אופנים: (א) כפי שהיא בגלוי, (וב) כפי שהיא מלוכשת בהעלם בלבושי הטבע וכיו"ב. ומה שהרמב"ם אומר שעל דצ"ח אין השגחה פרטית כלל, כוונתו להשגחה העליונה שבבחי' גילוי.

ועפ"ז מובן מה שדוקא בנוגע לישראל ישנו הענין של "אוחז בידיו ממש איש איש" - אע"פ שגם "בגליות שאר האומות" ודאי ישנה השגחה איזה מהם יגאל ובאיהו אופן, כיון שהשגחה זו שישנה על אנשים פרטים מהאומות - היא בהעלם בלבושי הטבע בדוגמת ההשגחה על דצ"ח⁴⁴, שהרי "אתם קרויין אדם ואין אוה"ע קרויין אדם"⁴⁵,

ובמילא, כאשר מדובר אודות ה"ושב" או "ושבתי" המורה על פעולה שבה ניכר בגלוי שהקב"ה עושה זאת (כנ"ל סו"ס ו'), ישנו חילוק: ה"ושבתי" בנוגע ל"בני עמון", הוא רק בנוגע לכללות האומה. משא"כ בנוגע לישראל, שה"ושב" הוא גם בנוגע לכל

(42) מו"נ ח"ג פי"ז.

(43) ראה לקו"ד ח"א ע' 166 ואילך. היום יום

ע' קח. ובכ"מ.

יודועה הראי' מוכחת ע"ז שאמר אדה"ז ממחז"ל כי הוי חזי שלך אמר משפטיך גו' (חולין סג, א ובפרש"י שם) - הובאה ברשימות הצ"צ על התהלים (לו, ז). וראה לקו"ש ח"ז ע' 63 ואילך.

(44) ראה מו"נ שם פי"ח.

(45) יבמות סא, רע"א.

ט. ובדרך "יינה של תורה":

ע"פ הנ"ל עדיין קשה: מאחר שבקיבוץ גליות של בני ישראל, נוגע למעלה כל יהודי בפ"ע, הרי מובן, שעד שהיהודי האחרון יגאל - השכינה נמצאת כבי' "בצרת גלותם". ובמילא, עדיין נשאלת השאלה: כיצד יגאל הקב"ה את בני ישראל באופן של "אוחז" . . איש איש? הרי בעת שהוא "אוחז בידיו ממש" של היהודי הראשון להוציאו מהגלות באופן של "ושב את שבותך" - הוא יוצא ביחד איתו מהגלות!?

אלא שמן ההכרח לומר, שמדריגה זו עלי' נאמר "אוחז בידיו ממש איש איש", היא הארה מצומצמת ופרטית,

(46) ראה פסיקתא דר"כ פיסקא בחדש השלישי (קרוב לסופו): עמי הדבור מדבר.

הקשורה ומתחלקת⁴⁶ כביכול לכל יהודי בנפרד. ולכן שייך שהארה פרטית זו הקשורה ליהודי פרטי זה (אותו היא אוהזת בידיו ממש) תצא מהגלות - אע"פ שיהודים אחרים עדיין בגלות. משא"כ הגאולה של בתי עיקר שכינה⁴⁸, שלמעלה מהתחלקות - תהי רק כאשר כל ישראל יגאלו.

וכפי שרש"י מרמו, "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו", שהגאולה "לעצמו" (עצמות), תהי "כשנגאלין" (לשון רבים) - כאשר כל ישראל יגאלו. וכפי שהוא מדגיש גם בלשון "שהוא ישוב עמהם", כנ"ל סו"ס ה'.

י. וענין זה מרמו רש"י בלשונו "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו". דלכאורה: בגאולת ישראל הרי יראו בגלוי שהיא ע"י ה' - כמפורש בכ"מ וכפי שרש"י אומר (ב"עוד י"ל") "אותו בידיו ממש איש איש" - א"כ מדוע הוא אומר את הלשון "וכשנגאלין" (ולא "וכשגואלן") המורה ע"כ שהם יגאלו כאילו בדרך ממילא?

והביאור בזה

- ע"ד המבואר⁴⁹ שהבריאה כפי שהיא באה ע"י שם אלקים היא "ברא

אלקים", אבל מ"הוא" הנעלם ונסתר - הנה זה באופן של "ציווה ונבראו":

מדריגה זו הקשורה עם כל אחד מישראל בפ"ע איש איש ממקומו, באה באופן של "בידיו כו", ובמילא ניכר ה"אוחז". משא"כ ב"הכתיב גאולה" (לעצמו), המורה על עצמות, שזה יהי כשנגאלין - בשלימות הגאולה דכלל ישראל⁵⁰ - מצד מדריגה זו, יהי ה"נגאלין" באופן של כאילו בדרך ממילא.

יא. עוד ענין מרמו בפרש"י דידן: למרות ש"וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו" יהי לאחרי שיושלם ה"אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו" - אעפ"כ אומר רש"י קודם את הענין של "וכשנגאלין כו" ורק לאחר מכן הוא מביא את ה"אוחז בידיו כו", כיון שגאולת כלל ישראל, היא הסיבה⁵¹ המביאה ל"אוחז בידיו ממש איש איש"⁵².

ובזה אומר רש"י הוראה בעבודת ה': כאשר יהודי רוצה לצאת מה"גלות" הפרטית שלו, הוא צריך לראות

(50) וע"ד "העולה על כולנה" דשער היחודה"א רפי"ב.

(51) ועפ"י יומתק מה שגם גבי "איש איש" כותב רש"י "כאילו הוא עצמו אוחז כו" - כי [נוסף למאמר הבעש"ט שאהבת הקב"ה לכל אחד ואחד מישראל היא יתירה מאהבת הורים וקנים לבן יחיד] הגאולה ד"איש איש" היא ההתחלה והאופן דגאולת כלל ישראל.

(52) ועד"ז הוא גם בכא"א גופא, שבתחלה היא פדיית עצם הנשמה (בחי' ציון) שלמעלה מהתחלקות; אח"כ - של כחות הגלויים ("איש איש"); ואח"כ - גם של הנה"ב והגוף המשתווים בחיצוניות לאוה"ע (שבות בני עמוק).

ובגשמיות - בהתאם לברכת המזון דבנ"י⁸² (שבה מבקשים "בכל מכל כל"); "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך"⁸³ - שמקבלים ארץ ישראל בפשטות, ותיכף באופן של ירושה וכיבוש וחלוקת הארץ, וכל בנ"י נמצאים שם "איש תחת גפנו ותחת תאנתו"⁸⁴, בגאולה האמיתית והשלימה,

ובאופן שזה פועל גם על העבר, שאע"פ שברגע זה ממש הרי משיח עדיין לא בא, הנה כאשר הוא יגיע ברגע אחרי זה - הוא ישנה (על-ידי הכנסת האל"ף דאלופו של עולם⁸⁵) גם את הרגעים שלפני זה (ד"גולה") שיהיו חלק מגאולה.

י. ולסיכום:

בעמדנו ביום סגולה דערב ראש השנה ה'תשנ"ב, ה' תהא שנת נפלאות בכל - שהוא גם יום ההולדת של הצמח-צדק - ובסיום וחותם דחודש אלול ר"ת "אני לדודי ודודי לי"⁸⁶, עם

(82) שהוא הברכה היחידה מן התורה (ברכות מח, ב. רמב"ם ריש הל' ברכות. סדר ברה"נ לאדה"ז בתחלתו). וגם להדיעות שברכת התורה היא מה"ת - אין זה קשור עם גשמיות העולם וארץ ישראל כ"כ כמו ברכת המזון ("ואכלת ושבעת גו").

(83) עקב ח, י.

(84) לשון הכתוב - מלכ"א ה, ה.

(85) ראה לקו"ת בהעלותך לג, ג. ובכ"מ. וראה סה"ש ה'תנש"ח ח"ב ע' 504 ואילך. ע' 520 ואילך.

(86) שה"ש ו, ג. וראה אבודרהם סדר ר"ה ופירושה פ"א. ראשית חכמה שער התשובה פ"ד (קטו, ב). פע"ח שער ר"ה פ"א. ב"ח לטור או"ח סתקפ"א (ד"ה והעבירו). של"ה במסכת ר"ה שלו (ריג, א). לקו"ת ראה (לב, א). ועוד.

כל חמשת הר"ת דאלול כנגד הג' קוים ועמודים דתורה עבודה וגמילות חסדים, ותשובה וגאולה⁸⁷ - הרי בודאי שבעמדנו במצב ד"ודודי לי" מברך הקב"ה כל יהודי ואת כל בנ"י עוד בחודש אלול עם "בכל מכל כל", "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁸⁸, הן ברוחניות והן בגשמיות, וגם בשניהם יחד, עד באופן שנעשים מציאות אחת.

וע"פ פס"ד הטור הנ"ל שכבר בערב ראש השנה בנ"י "לובשים לבנים ומתעטפים לבנים" - הרי מובן שעוד בערב ראש השנה מקבלים כבר את ההתחלה דכל ההמשכות והשפעות ואורות, ועאכו"כ - כל הכחות, הן ברוחניות והן בגשמיות.

ועוד והוא העיקר - שתיכף ומיד ממש בערב ראש השנה זה, יום הולדת הצמח-צדק - יתגלה משיח צדקנו, באופן ד"מראה באצבעו ואומר זה"⁸⁹; הנה משיח כפי שנקרא "צמח", הנה משיח כפי שנקרא "צדק", הנה משיח כפי שנקרא "יוסף יצחק" (שמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), ועוד ועיקר - הנה משיח כפי שנקרא "דוד מלכא משיחא", ביחד עם משה רבינו - "גואל ראשון הוא גואל אחרון", ביחד עם ישראל הבעש"ט וכל רבותינו נשיאינו - ובאופן ד"מיד" (כנ"ל ס"ז), תיכף ומיד ממש.

ובפשטות - ש"וילך" כל יהודי וכל בנ"י מהגלות לגאולה האמיתית

(87) ראה לקו"ת חכ"ש ע' 272 ואילך, וש"נ. (88) ברכה השלישית דברהמ"ז. (89) ל' חז"ל - שמו"ר ספכ"ג. וראה תענית בסופה.

מחברים⁷² – הכה דמשה, ר"ת משה שמאי הלל, אשר הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון.

שזה נוסף על המעלה משולשת של השנה החדשה – שנה תמימה (שנת העיבור), שנה שלימה (חשון וכסלו מלא), ו"תמימות" בשלימות ד"שבע שבתות תמימות", כמדובר לעיל⁷³.

ט. הראשית-יבות של מספר השנה ה'תשנ"ב נקבע ע"י בני ישראל – הי' תהא שנת נפלאות בכל:

"נפלאות בכל" הכוונה בפשטות, שיהיו (הי' תהא) – לשון הבטחה ולשון ציווי ונתינת כח) נפלאות בהכל, בכל הענינים של השנה. שזה נעשה ע"י שבאה תיכף ומיד הגאולה האמיתית והשלימה, אזי יהיו "נפלאות בכל".

ובביאור הדברים: "בכל" מורה על תכלית שלימות הברכה כולל השלימות דהגאולה האמיתית והשלימה – כפי שאומרים חז"ל⁷⁴ ש"שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן אברהם יצחק ויעקב, אברהם דכתיב ב"י⁷⁵ בכל יצחק⁷⁶ דכתיב ב"י⁷⁷ מכל ויעקב דכתיב ב"י⁷⁸ כל". כלומר,

(72) ראה שיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב (סה"ש ה'תשנ"ב ח"א ע' 17 ואילך. ע' 33 ואילך).

(73) לאחר התרת נדרים (סה"ש ה'תשנ"ב ח"א ע' 12). וראה בארוכה – שיחת יום ב' דר"ה (סה"ש ה'תשנ"ב ח"א ע' 12 ואילך).

(74) ב"ב טז, סע"ב ואילך.

(75) חיי שרה כד, א.

(76) ולהעיר שלע"ל יקרא ליצחק כי אתה אבינו (שבת פט, ב).

(77) תולדות כו, לג.

(78) וישלח לג, יא.

ולעשות כל התלוי בו שכל ישראל יצאו גם הם מה"גלות".

שהרי הוא יכול לחשוב לעצמו: הרי "הזולת" הוא בתכלית השפלות, ועד שהוא נמצא עדיין בגלות, ואילו "הוא" בתכלית המעלה – הוא כבר "מוכן" לגאולה – א"כ מדוע שהגאולה שלו תהי' קשורה ותלוי' בשני? – ע"ז אומר הפסוק מיד בתחילת הפרשה, שאפילו ה"נצבים" של "ראשיכם", יכול לבוא דוקא לאחר ש"אתם נצבים היום כלכם", שב"כלכם" נכללים הרי אפילו "חוטב עציץ ושואב מימין".

וכאשר הולכים בסדר זה, ישנה ההבטחה ש"אתם נצבים היום – זה

(53) וע"ד פרש"י (וישב לו, ז), "נצבה. לעמוד על עמדה".

(54) ראה תורת הבעש"ט בהיום יום ע' צ'.

(55) שגם זה נכלל בפירוש נצבים – מלשון

"ומלך אין באדום נצב מלך" (מ"א כב, מח) – שר ומושל (בארוכה אוה"ת עה"פ ע' א'רא ואילך).

ערב ראש השנה

השלימות ד, והצילו העדה" – גאולה האמיתית והשלימה

א. בנוגע לעניני דין בתורה – שהם בתוקף מיוחד בימים אלו הנקראים ימי הדין (החל מיום הדין הראש השנה)² – ישנו פסק-דין מהקב"ה בתורה³, שהדין צריך להיות באופן של „ושפטו העדה גוי" והצילו העדה"⁴, כלומר, שהדין כולו אינו אלא בכדי שיתוסף יותר ב„והצילו"⁵ [עד להשלימות ד, והצילו" בגאולה האמיתית והשלימה, כדלקמן ס"ג].

כדאיתא בטור⁶ כפסק-דין (אע"פ שמביאו מהמדרש⁷) עה"פ⁸ „מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו": „איהו אומה כאומה זו שיודעת אופי של אלקי". . שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין. . אינו יודע איך יצא דינו, אבל ישראל אינן כן, לובשים לבנים ומתעטפים לבנים. . ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה לפי שיודעים שהקב"ה יעשה להם נס כו", „ומוציא דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם".

היינו, שבנ"י הם „אומה" שכזו – שטבעם בהנהגתם בחיי יום יום (גם בזמן הגלות) היא – שעוד לפני שישנו הפסק-דין בפועל יודעים הם כבר בוודאות שהדין יהי' לזכות („והצילו העדה"), עד שהוודאות באה לידי ביטוי ופועלת שינוי בלבושים ובמאכלים ומשקאות שלהם בראש השנה („אכלו משמנים ושתו ממתקים"¹⁰).

ב. ולהוסיף, שענין זה מודגש גם בפרשת השבוע של השבת שממנה מתברר ראש השנה – פ' נצבים¹¹:

ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א אחרי קבלת פ"ה הכללי, ערב ראש השנה ה'תשנ"ב. נדפס בסה"ש ה'תשנ"ב ח"א ע' 3 ואילך. תרגום מאידית.
(1) ולכן אומרים בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ פ' „המלך המשפט" (ברכות יד, ב. טושי"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תקפב) „לפי שבימים הללו הקב"ה מראה מלכותו לשפוט את העולם (שו"ע אדה"ז שם. מרש"י ברכות שם ד"ה המלך).
(2) וכמפורש בכ"כ תפלות דר"ה. וראה ר"ה ה, א. טו, א"ב. ויק"ר רפכ"ט. וח"ב לב, ב. קלה, א. ח"ג רלא, א. תרגום לאיוב ב, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ג. טוא"ח סו"ס תקפא (חלקו נעתק לקמן בפנים). וראה גם לקו"ת נשא כו, א. ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך ראש השנה ע' של ואילך, וש"נ. ועוד.
(3) ומה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות כמ"ש (תהלים קמו, יט) „מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" (שמו"ר פ"ל, ט).

(4) מסעי לה, כד"כ. וראה משנה ריש סנהדרין (ב, סע"א). ר"ה כו, א. ועוד.
(5) וראה ויק"ר פכ"ט, ג: בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים כו' ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים.

(6) או"ח הל' ראש השנה סתקפ"א.
(7) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. יל"ש ואתחנן רמז תתכה.
(8) ואתחנן ד, ז.
(9) יל"ש שם.
(10) נחמ"י ה, י. ב"י ושו"ע אדה"ז או"ח סתקפ"ג ס"ד.
(11) שפרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה (לקו"ת ר"פ נצבים).

והכח על גילוי הי' (נקודת היהדות) – יחידה שבנפש (ניצוץ משיח שבכל א' מישראל⁶¹) עד עצם הנפש – ביהודי, ניתן במיוחד ע"י ישראל הבעש"ט, ע"י גילוי תורת החסידות – שזה קאי בכללות על כל תורת החסידות של כל רבותינו נשיאנו (שקשורים עם משיח), ובמיוחד – ה"ו בגלוי אצל הצ"צ, שהוא כולל כל רבותינו נשיאנו, כנ"ל (ס"ו).
ח. השייכות הנ"ל דערב ראש השנה עם הגאולה, מודגשת יותר בערב ראש השנה בקביעות שנה זו – הן בימי השבוע, שהוא ביום ראשון בשבוע, והן בכללות השנה – שנת ה'תשנ"ב:

כאשר ערב ראש השנה חל ביום ראשון בשבוע, אזי נמצא שהוא בין שני ימי סגולה – בין יום השבת קודש וראש השנה. וע"פ הידוע שכל עניני קדושה הם בדיוק, הרי מובן שהיום דערב ר"ה יש בכחו לחבר את שני הקצוות דשבת וראש השנה: שבת ה"ה „מיקדשא וקיימא"⁶² מלמעלה, משא"כ ראש השנה מתקדש ע"י בנ"י (ישראל) דקדשינהו לזמנים⁶³. וע"י היום דערב ראש השנה בינתיים נעשה החיבור של ב' הענינים, שהקדושה דשבת שהיא למעלה מכל העולמות (מיקדשא וקיימא מלמעלה) נמשכת כמו שהיא בראש השנה; וכך גם לאידך גיסא, מתגלה איך שכל יהודי הוא „בעה"ב" (להיותו בדרגת מלך כנ"ל) על שבת ומשפיע בשבת, עד – איך שכל יהודי נעשה בעה"ב על (הבאתו של) „יום

שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁶⁴. ובפרטיות יותר: בקביעות שנה זו ישנה המעלה, שראש השנה חל בהמשך רצוף של שלשה ימים מיוחדים זה אחר זה⁶⁵: (א) יום השבת קודש, קשור עם „יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים". (ב) ערב ראש השנה – ביום ראשון בשבוע, שנקרא בתורה⁶⁶ „יום אחד", על שם שהקב"ה הי' יחיד בעולמו⁶⁷. וענין זה של יום ראשון דמעשה בראשית חוזר ונשנה בכל יום ראשון⁶⁸, כמו שנראה בשירו של יום שאומרים אז „לה' הארץ ומלואה"⁶⁹. ובהדגשה יתירה כשיום ראשון הוא ערב ראש השנה, שאז „זה" היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון⁷⁰. (ג) ראש השנה, ביום שני בשבוע, שביום זה נבראת מחלוקת⁷¹ – מחלוקת למעליותא, מחלוקת לשם שמים (כמחלוקת שמאי והלל) ש,סופה להתקיים⁷², גם המעלה דשמאי (גבורה⁷³) וגם המעלה דהלל (חסדי⁷⁴) – „ושפטו העדה (דין) גוי" והצילו העדה" (חסד), ע"י כח נעלה משניהם שהוא

(61) תמיד בסופה.

(62) ראה בארוכה השיחה דיום השבת – ש"פ נצבים, כ"ח אלול תשנ"א.

(63) בראשית א, ה.

(64) ב"ר פ"ג, ח. פרש"י בראשית א, ה.

(65) ראה לקו"ת שה"ש כה, א. ובכ"מ.

(66) תהלים כד, א.

(67) תפלת מוסף דר"ה, מ"ה כז, א.

(68) ראה שיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב (סה"ש

ה'תשנ"ב ח"א ע' 13 ואילך).

(69) ב"ר פ"ד, ו. וז"א יז, א.

(70) אבות פ"ה מ"ו.

(71) ראה זח"ג רמה, א. תניא אגה"ק סי"ג.

ועוד.

(58) מאור עינים ס"פ פינחס.

(59) ביצה יז, א.

(60) ברכות מט, א.

ישנו גם העצמות דמשיה צדקנו, שזהו דבר אחד עם עצמות א"ס⁴⁹, ולכן, הגילוי דמשיה (בערב ראש השנה) קשור עם קבלת מלכותו ית' בראש השנה⁵⁰ כנ"ל, ועם הגילוי דענין המלכות (נצב מלך) בכל יהודי, כמובן גם מפס"ד הטור בנוגע לערב ר"ה, כנ"ל.

[ולעזיר שהטור הוא היסוד של הבית יוסף, שהוא היסוד דשולחן ערוך הבית יוסף, שהוא היסוד דשו"ע אדה"ז, שעליו ישנם כמה תשובות וביאורים מהצ"צ].

ז. ויש לקשר זה עם הענין ד"וילך משה" (ההליכה מהגלות להגאולה כנ"ל ס"ד) - ע"פ המדובר לאחרונה⁵¹ הראשית-יבית [שנוגע במיוחד לחסידי חב"ד, ועל-ידם - לכלל ישראל בכל הדורות] של "מיד" - "מיד הן נגאלין"⁵² - משה, ישראל (הבעש"ט), דוד (מלכא משיחא):

כל השלשה (משה, ישראל הבעש"ט ודוד מלכא משיחא) קשורים עם "מיד הן נגאלין": משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון⁵³. ישראל הבעש"ט - כמענה המשיח אליו על שאלתו, "אימתי אתי מר" - "כשיפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה"⁵⁴. ודוד מלכא

(49) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך בסופה: במשיח נתת אתה הא"ס בעצמו. (50) ועפ"ז מובן השייכות דיום הולדת הצ"צ לערב ראש השנה.

(51) שיחת ש"פ במדבר ויום ב' דחגה"ש תנשא" (סה"ש ה'תנשא" ח"ב ע' 562). ועוד.

(52) ל' הרמב"ם ה'ל' תשובה פ"ו ה"ה.

(53) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנ"ג, א. שער הפסוקים פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים. ועוד.

(54) אגה"ק הידועה דהבעש"ט - נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

משיחא - שעל-ידו באה הגאולה האמיתית והשלימה בפועל.

ובתיבת "מיד" קיימים כל השלשה יחד בתיבה אחת ויחידה, ובתיבה שפירושה הוא "מיד" (תיכף), ברגע אחד ויחד - ה"ז מורה שכל השלשה הם נקודה אחת ויחידה: הנקודה של גאולה מיד.

ונקודה זו נחלקת לשלשה פרטים, ודוקא בסדר של משה, ישראל הבעש"ט ודוד מלכא משיחא: הכח לגאולה בא משיח גואל ראשון הוא גואל אחרון, ומשה קיבל תורה מסיני ומסרה כו⁵⁵, שזה כולל כל התורה כולה, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁵⁶, כולל - גם הגילוי דפנימיות התורה באופן דהפצת המעינות חוצה ע"י הבעש"ט, שעל-ידו "אתי מר" דוד מלכא משיחא.

ובפרטיות יותר: משה ודוד (מלכא משיחא) הם הראשון והאחרון - גואל ראשון הוא גואל אחרון, וביניהם היא האות י' שהיא ר"ת ישראל (הבעש"ט), שקאי על נקודת היהדות ("פניטעלע איד")⁵⁷, כפי שהיא עומדת בגלוי עד שהיא מקבלת צורת אות (י'), ואדרבה: דוקא ה' היא המחברת את שתי האותיות מ' וד' שיש להם התפשטות שלא בערך יותר מהתפשטות ה' - כי נקודת היהדות מתקשרת עם הקב"ה עצמו, ולכן עומד היהודי במצב של "נצב מלך" (כנ"ל) ו"וילך", ודוקא לו יש הכח להביא את הגואל ראשון הוא גואל אחרון (משה ודוד מלכא משיחא).

(55) אבות רפ"א.

(56) ראה מגילה י"ט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ועוד - נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252 בהערות.

(57) ראה "היום יום" ח' אדר א'.

"אתם¹² נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם" קאי¹³ על בני ישראל - כל עשר המדרגות שבכלל ישראל (כמו שנמנים בהמשך הכתוב¹⁴) ובכל יהודי בפרט¹⁵ (כנגד העשר ספירות, כפי שהם קיימים בגלוי בכל יהודי¹⁶ כנשמה בגוף) - כפי שהם עומדים ביום הדין בראש השנה¹⁷ ("היום"¹⁸), אשר הגם שזהו יום הדין - הם עומדים באופן ד"נצבים", "קיימים ועומדים, דהיינו שזוכים בדין"¹⁹ - "והצילו העדה".

ויש לומר שזה קשור גם עם הפירוש²⁰ ב"נצבים" מלשון "נצב מלך"²¹, שכל יהודי עומד (בראש השנה) כמו מלך²², מלך על כל המציאות מסביבו, עד - מלך על כל סדר ההשתלשלות - שכן כל יהודי, במצבו הוא - הרי הוא מלך, הוא מקבל ממלך מלכי המלכים הקב"ה, שמכתירים אותו בראש השנה ("תמליכוני עליכם"²³);

(12) ר"פ נצבים (כט, ט).

(13) ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

(14) נצבים שם, ט"י.

(15) לקו"ת שם.

(16) בעשר כחות הנפש שלו (ראה לקו"ת שם) שנשתלשלו מעשר ספירות (תניא רפ"ג).

(17) מקומות שבהערה 2.

(18) ראה פנח רזא ס"פ נצבים. לקו"ת שם.

(19) "היום יום" כ"ה אלול. וראה גם זה שבהערה 2.

(20) "היום יום" שם. וראה ד"ה זה היום תר"ץ (סה"מ קונטרסים ח"א סט, ב).

(21) אוה"ת נצבים ע' א"רא. וראה אוה"ת ואתחנן ע' קפ.

(22) מלכים-א כב, מח.

(23) ולכן בכחו להכתיר הקב"ה למלך בר"ה, כי הוא "מתיוחס אליו בערך מה" (אוה"ת ואתחנן שם).

(24) ר"ה טז, א. לד, ב.

ג. העיקר והשלימות ד"והצילו העדה" היא ההצלה מהמעמד ומצב דעכשיו של הגלות, בגאולה האמיתית והשלימה - כי אפילו אלו שיש להם - גם עכשיו (בגלות) - הרחבה בפרנסה רוחנית והרחבה בפרנסה גשמית, ואפילו אלו שנמצאים בארץ הקודש על הר הקודש, ושם גופא - במקום הכי קרוב למקום קדש הקדשים - אך גם הם אומרים שם²⁴ "מפני חטאינו גלינו מארצנו", שכן עדיין אין את ה"מקדש אד' כוננו ידיך"²⁵, ועדיין א"ז מצב של "כל יושבי" עלי²⁶, שדוקא אז קיימים בשלימות כל הענינים, כולל - מצות יובל²⁸, שקשורה במיוחד עם שחרור

(24) במכ"ש מזה ש"כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה" - קידושין ע, א. רמב"ם ה'ל' סנהדרין פכ"ה ה"ד. טושו"ע חו"מ ס"ח ס"ד.

(25) משלי יד, כח.

(26) בתפלת מוסף דיו"ט.

(27) בשלח טו, יז.

(28) ערכין לב, סע"ב. רמב"ם ה'ל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח.

וגאולה²⁹, כמ"ש³⁰, "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו" (בשנת היובל) אפילו כזה שאומר³¹ "אהבתי את אדוני" ואינו יוצא בשביעית³².

ויש לומר שהשייכות של יום הדין דראש השנה עם הגאולה ("והצילו העדה") מודגש גם בכך שבראש השנה היא העבודה דקבלת מלכותו ית', למלאות בקשתו של הקב"ה "תמליכוני עליכם" [כמו שאומרת הגמרא בתלמוד בבלי³³, שקשור עם גלות, "במחשכים הושיבני"³⁴], שמלכותו ית' קשורה ותתגלה בשלימותה על ידי דוד מלכא משיחא (ושענינו ספירת המלכות³⁵).

מזה מובן, שבעמדנו כעת ברגעים האחרונים לפני הגאולה (ע"פ כל הסימנים, כנ"ל³⁶) - הדין בימים אלו (ימי הדין) צריך להביא את העיקר ושלימות ד"והצילו" - הגאולה האמיתית והשלימה.

ותיכף ומיד ממש - מבלי להכנס לשקו"ט בזה - אין לכך זמן, כי צריכים כבר לקבל את פני הגאולה האמיתית והשלימה ודוד מלכא משיחא, וכ"ק מו"ח אדמו"ר בראשנו - וא"כ מובן, שכל רגע שממהרים לסיים את

הענינים שקודם לזה, תבוא רגע קודם הגאולה האמיתית והשלימה.

ד. ולהוסיף, שהשייכות ד"והצילו" בראש השנה עם הגאולה מודגשת גם בפרשת השבוע - פ' וילך שבאה בהמשך לפ' נצבים:

כאשר עומדים "נצבים . . לפני ה' אלקיכם", באופן של "נצב מלך" (כנ"ל ס"ב) - יש בבני הכה שתיכף אח"כ יהי אצלם, "וילך" - לכל לראש ההליכה מהגלות להגאולה, שזה כולל ההליכה מארצות הגלות לארץ הגאולה (ארץ ישראל), ובפרט כפי שהיא נעשית תיכף ומיד במצב ד"כל יושבי עלי", ולאח"ו בגאולה עצמה - "וילך", "ילכו מחיל אל חיל", עד "יראה אל אלקים בציון"³⁶.

ובכל יהודי נפעל, היום מלאו ימי ושנותי" (כדברי משה בהמשך ל"וילך משה"³⁷) - שלכל יהודי יש ימים ושנים מלאים בתורה ומצוות, והכח ע"ז הוא מקבל מזה שכן הי' אצל משה רבינו, ומזה הי' נמשך בכל יהודי ע"י בחי' משה שבו שפועלת עליו עד למעשה בפועל (כפי שאדה"ז מבאר בתניא³⁸, ובתוספות ביאורים בזה מהצמח-צדק).

ה. השייכות הנ"ל דיום הדין דראש השנה עם "והצילו העדה", כולל ובעיקר הגאולה - מתחילה כבר בערב ראש השנה, שערב והכנה הוא מעין הדבר שאליו מתכווננים. ועאכ"כ בנוגע לערב ראש השנה, שאז ישנו כבר "והצילו העדה" דראש השנה -

(36) תהלים פד, ה.

(37) פרש"י וילך לא, ב.

(38) פמ"ב.

כהפס"ד הנ"ל מהטור, שכבר בערב ראש השנה יודעים בני"י שזוכים בדין, ואזי מתחילים כבר ההכנות לראש השנה³⁹ - וכידוע ששבת ויו"ט צריכים הכנה מיוחדת⁴⁰, ועאכ"כ ההכנה דערב ראש השנה לקראת ראש השנה, שמשפיע על כל ימי השנה (כמו ראש שמשפיע על כל חלקי הגוף)⁴¹.

ו. ויש לומר שהשייכות דערב ראש השנה עם הגאולה (זוכים בדין) באה יותר בגלוי בדורות האחרונים - ע"י יום הולדתו של הצמח-צדק ביום זה (בשנת תקמ"ט):

שמו של הצמח-צדק [כפי שנקרא כן על שם תורתו] הוא שמו של משיח צדקנו, שנקרא "צמח" ונקרא "צדק"⁴².

ולהוסיף בהשייכות דהצמח-צדק עם משיח צדקנו: הצמח-צדק - הנשיא השלישי דנשיאי חב"ד⁴³ - כולל בו את כל הנשיאים, כפי שרואים בתורתו שכוללת התורה דכל הנשיאים שלפנ"ו, וגם דהנשיאים שלאח"ו, עד כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו. והיות שרבותינו נשיאינו, וכללות הענין דגילוי פנימיות התורה והפצת המעיינות חוצה ע"י

מזה מובן, שביום ההולדת של הצמח-צדק (בערב ראש השנה), שאז הרי "מולד גובר" ⁴⁵ - הרי גובר הענין דשמו של משיח, שבעל יום ההולדת עושה כל התלוי בו - ובמילא בודאי שזה פועל פעולתו - שיהי' הגילוי דשמו של משיח, ויתירה מזו - הגילוי דמשיח עצמו (כפי שהוא למעלה משמו).

ע"ד כפי שזה בנוגע להנשמה ש"חמשה שמות נקראו לה"⁴⁶ (נפש רוח נשמה חי'), עד השם החמישי - יחידה, עד עצם הנשמה (ש"חמשה שמות נקראו לה"⁴⁷).

כך גם י"ל בנוגע למשיח - שנוסף להגילוי דשמו של משיח, עד כפי שהוא קשור עם יחידה (יחידה הכללית⁴⁸),

(44) ישעי' יא, יא.

(45) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע.

(46) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו. בכמה מקומות ודפוסים הוא בשינוי סדר. אבל כ"ה בע"ה שער דרושי אבי"ע פ"א. שער הגלגולים בתחלתו. ובכ"מ.

(47) ראה סה"מ תרפ"ח ע' קיו. ועוד.

(48) רמ"ו לוח"ב מ, ב. לוח"ב רס, ב. ל"ת להאריז"ל בראשית עה"פ ויתהלך חנוך. ס' ארבע מאות שקל להאריז"ל (ע' רמא - בהוצאת ירושלים תשמ"ה). ועוד. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ט ע' 360 (לקמן ע' 336) הערה 27.

(39) ראה טור שם: לפיכך נוהגין לספר ולכבס

בערב ר"ה.

(40) ביצה ב, ב.

(41) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נו, א ואילך.

ובכ"מ.

(42) "צמח" - "איש צמח שמו" (נוסח הושענות הושע"ר. מוכר"י, יב (ובמפרשים שם). וראה שם ג, ח). "צדק" - והי' צדק אזור מתניו" (ישעי' יא, ה). וראה ירמ"י כג, ה ובפרש"י. שם לג, טו.

(43) כנגד ספירת הדעת (ספר השיחות תרצ"ו ע' 141. תש"ב ע' 19. תש"ה ע' 60. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י"ן ח"ט ע' תטז).